

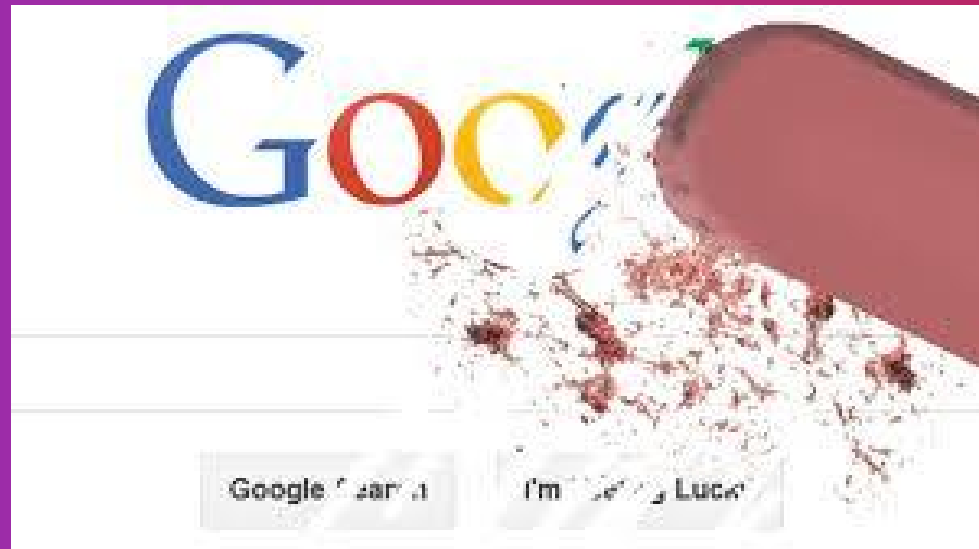

Bilişim Hukuku

Ünite 9 : Unutulma Hakkı

Öğr. Gör. Zafer SERİN

Unutulma Hakkı

Unutulma Hakkı

Unutulma hakkı, bireyin dijital hafızada yer alan **kişisel verilerinin kendi talebi üzerine bir daha geri getirilemeyecek şekilde ortadan kaldırılması** şeklinde tanımlanmaktadır.

Genel olarak bireyin **üçüncü kişilerin** elinde bulunan **kişisel verilerini kontrol etme** ve bunları **silme ve/veya sildirme hakkı** olarak ifade edilir.

Unutulma Hakkı

Diğer bir ifadeyle unutulma hakkı, **gündemde olmayan**, yani güncellik taşımayan bir haber veya resimden dolayı kişilik hakları sürekli ihlal edilen ya da kişilik haklarının ihlal edilmesine yönelik somut tehlike ile karşı karşıya kalan bireylerin, **gerçeklik taşısa bile güncel olmayan haber**, fotoğraf ve görüntülerinin yer aldığı **linklere erişimin engellenmesi** ve/ veya **içeriğin kaldırılması** yoluyla kişilik haklarının korunmasıdır.

Unutulma Hakkı

Unutulma hakkına neden ihtiyaç duyulduğu ortadadır: internetin olmadığı zamanlarda bir kişi hakkında çıkan **haber** günlük gazetede yayınlanır, haberin yayınlandığı gün birçok kişi bu haberi okur; ancak daha sonra haber içeriğı **gazete** kâğıdı ile birlikte bir kenara bırakıldığı an **unutulurdu**.

Bugün Google aracılığıyla arama motorunda arama yapan herkes, bir başkası hakkında **yıllar önce yayınlanan bir habere**, yıllar sonra **birkaç saniye içinde ulaşmaktadır**.

Unutulma Hakkı

Bu hakkın tanınmasının altında yatan **en önemli faktör**, birey hakkında internette veya sosyal medyada yer alan **rahatsız edici** bir bilginin onun **şeref ve onuru** ile **yaşamını tamamen yok etme** potansiyelinin bulunmasıdır.

Öyleyse bireylerin hayatlarında **yeni bir sayfa açma hakkı** bulunduğunun kabulü, **unutulma hakkının çıkış noktasıdır**

Unutulma Hakkı

Bir soruşturma kapsamında **gözaltına alınan, tutuklanan** kişi **beraat** edip **masumiyetini kanıtlasa bile**, hakkındaki haberler internet ortamında **yer almaya devam ettiği sürece** toplumun gözünde **sürekli olarak suçlu** ilan edilebilecektir.

Örneğin **aile içi şiddet** veya **cinsel suç** mağduru kişi hakkında yayınlanan haber, olayın üzerinden **yıllar geçmesine** rağmen yayınlanmaya devam etmekte ve **mağdurun psikolojisi üzerinde yıkıcı etki** yaratan bu olayın izlerinin **silinmesi mümkün olmamaktadır**

Unutulma Hakkının Pozitif ve Negatif Yönü

Unutulma hakkı, **kişisel veriler** üzerindeki tasarruf hakkının bir uzantısı olması yönüyle **pozitif bir hak** içermektedir.

Bu yönüyle unutulma hakkı ile bir **kişinin kendisi hakkındaki bilgilerin kapsamlı ve geniş biçimde silinmesini talep edebileceği** kabul edilmektedir.

Unutulma Hakkının Pozitif ve Negatif Yönü

Unutulma hakkının **negatif yönü** ise bireylerin rahatsız edici bulduğu **kişisel verilerin geleceklerini olumsuz etkilememesi** için, bu verilerin bir daha geri getirilemeyecek biçimde **ortadan kaldırılmasını** isteyebilmeleri olarak tanımlanmaktadır.

UNUTULMA HAKKINA İLİŞKİN YARGI KARARLARI

Avrupa Birliği Adalet Divanı - ABAD unutulma hakkını kabul etmiş ve hakkın şartlarını ve sınırlarını şu şekilde belirlemiştir:

1. Arama motoru faaliyeti, kişisel verilerin işlenmesi olarak nitelendirilmeli ve arama motoru işletmecisi de veri sorumlusu olarak bu kişisel verilerin işlenmesinden sorumlu olmalıdır.

UNUTULMA HAKKINA İLİŞKİN YARGI KARARLARI

2. Bireyler kendilerine tanınan **temel hak ve özgürlüklerden**, özellikle **mahremiyet** hakkından, tam olarak faydalanabilmek için, **arama motoru işletmecisine doğrudan başvuru yapabilmelidir**.

Bu yöndeki bir hakkın doğması için ilgili kişiye ait kişisel verilerin önceden veya eş zamanlı olarak **web sitesinden çıkartılması** veya arama motoru işletmecisinin ilgili sayfanın webmasterına bu hususta **bilgi vermesi** gerekmemektedir.

UNUTULMA HAKKINA İLİŞKİN YARGI KARARLARI

Dolayısıyla ilgili kişiler **linklerin kaldırılmasını, kişisel verilerin doğru ve güncel olarak tutulmaması** veya kişisel verilerin toplanma veya işlenme amacı için **gerekli olan süreden daha uzun süre saklanması** halinde isteyebilirler.

Bu içtihat, literatürde 'Google Spain Kararı' olarak bilinir ve unutulma hakkının dönüm noktasıdır.

Dönüm Noktası: Mario Costeja González Davası

Olay: İspanyol vatandaşı Mario Costeja, adını Google'da arattığında 1998 yılına ait bir gazetede, borçlarından dolayı evinin açık artırmaya çıkarıldığına dair bir ilanı görüyordu.

Talep: Borçlarını yıllar önce ödemişti ve bu ilanın artık kendisini yanlış tanıttığını (ekonomik durumu kötü biri gibi gösterdiğini) savunarak silinmesini istedi.

Sonuç: Avrupa Adalet Divanı, Costeja'yı haklı buldu. Gazete arşivinde haber kaldı (tarihsel gerçeklik), ancak Google arama sonuçlarından Costeja'nın adıyla yapılan aramalarla olan bağlantısı kesildi.

UNUTULMA HAKKINA İLİŞKİN YARGI KARARLARI

3. İlgili kişi **arama sonuçlarında** yer alan **linklerin kaldırılmasını**, bu linklerin içeriğinde kendisiyle ilgili **gerçek bilgilerin bulunması halinde dahi** isteyebilecektir.
4. Kişinin genel olarak **geçmişiyle bağlı kalmama** hakkı mevcuttur. Bu bakımdan ilgili kişinin ilgili linkin kaldırılmasını isteyebilmesi için, kişinin linkin içeriğinden **dolayı zarar görmesi veya böyle bir tehlikeyle karşı karşıya kalması** gerekmemektedir.

UNUTULMA HAKKINA İLİŞKİN YARGI KARARLARI

5. Kişisel verilerin yayınlanmasının **hukuka aykırı** olması gerekmemektedir.

6. Unutulma hakkı çerçevesinde yapılan başvurularda **unutulma hakkı ile çatışan diğer temel hak ve özgürlükler** arasında **denge** kurulmalıdır. İlgili verinin kamu hayatında oynadığı rol veya halkın ilgili veriye yönelik meşru yoğun ilgisi gibi üstün bir **kamu yararını ortaya koyan özel sebepler mevcut olmadığı sürece**, unutulma hakkı arama motoru işletmecileri tarafından **her türlü makul tedbirlerin alınması** suretiyle sağlanmalıdır.

UNUTULMA HAKKINA İLİŞKİN YARGI KARARLARI

Unutulma Hakkı Kriterleri:

1. Yayının içeriği doğru mu?
2. Yayın güncel mi?
3. Haberin öznesi kamuya mal olmuş (ünlü/siyasetçi) biri mi?
4. Konunun tarihsel bir değeri var mı?

UNUTULMA HAKKINA İLİŞKİN YARGI KARARLARI

ABAD kararı arama motoru işletmecilerinin sorumluluğuna ilişkindir. Kararın konusu **kişisel verinin kendisinin ilgili sayfadan silinmesi değil, arama motorunda yer alan sonucun karartılmasıdır.**

Diğer bir deyişle ABAD kararı, **arama motorlarından kişisel verilere link içeren sonuçların silinmesine** dairdir.

UNUTULMA HAKKINA İLİŞKİN YARGI KARARLARI

Buna karşın unutulma hakkı, daha geniş şekilde, geçmişine dair bir bilgiyle bir kimsenin süresiz olarak bağlantılı kılınmama hakkı olarak da ele alınabilir. AYM, ABAD'dan farklı olarak haber arşiv içeriğinin, dolayısıyla ilgili sayfanın kendisinin, unutulma hakkı çerçevesinde silinebileceğini belirtmiştir. Buna karşın ABAD, unutulma hakkını sadece arama motorunda gösterilen sonuçlar çerçevesinde ele almıştır.

UNUTULMA HAKKINA İLİŞKİN YARGI KARARLARI

Gerek **ABAD** gerekse de **AYM(Anayasa Mahkemesi)** kararlarında unutulma hakkına ilişkin bütün açıklamalar **dijital hafızada yer alan kişisel içeriklere** ilişkindir.

Ancak HGK(Yargıtay Hukuk Genel Kurulu) unutulma hakkına **yeni bir boyut** getirerek, **bu hakkın sadece dijital ortamda yer alan kişisel veriler için değil, kamunun kolayca ulaşabileceği yerde tutulan her türlü kişisel verilere yönelik olarak da kabul edilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.**

Unutulma Hakkına İlişkin Ulusal Mevzuat

Doğrudan bu isimle anılmasa da, 6698 Sayılı KVKK Madde 7 (Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi) bu hakkın en temel yasal dayanağıdır.

Ancak yine de unutulma hakkının temeli sayılabilecek ve/veya bu hakkın kullanılmasına hizmet edebilecek **bazı hukuki düzenlemeler mevcuttur.**

Unutulma Hakkına İlişkin Ulusal Mevzuat

Unutulma hakkına ilişkin mevzuatımızda yer alan en önemli madde, “**içeriğin yayından çıkarılması ve engellenmesi**” başlığını taşıyan **5651 sayılı Kanun’un 9. maddesidir**.

Uygulamada söz konusu maddenin hayata geçirilmesinde uzun süre sıkıntıların olduğu ise bilinen bir gerçektir; zira 9. maddeye göre yapılan istem **yalnızca yurt içinden içerik sağlayan ve/veya yer sağlayanlar için uygulama alanı** bulabilmektedir.

Unutulma Hakkına İlişkin Ulusal Mevzuat

5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin uygulanmasında yaşanan problemler ayrıca mahkemelerin ve diğer ulusal mercilerin uluslararası yer sağlayıcılar ile doğrudan irtibat kurabilmesinin ne denli önemli olduğunu da belli etmektedir.

Bu noktada Türkiye'nin, **internetin büyük aktörleri olan şirketlere, yurt içi irtibat büroları kurmaları yönündeki çağrısının**, sadece unutulma hakkının kullanılabilmesi için değil, **bilişim hukukuyla kesişen diğer tüm hukuk dallarında yaşanan problemlerin çözümü** için de doğru ve önemli olduğunun altı çizilmelidir.

7253 Sayılı Kanun (Sosyal Medya Düzenlemesi) ile günlük erişimi 1 milyondan fazla olan dış kaynaklı sosyal ağ sağlayıcılarına Türkiye'de temsilci bulundurma zorunluluğu getirilmiş ve bu sorun yasal zeminde çözülmüştür.

Unutulma Hakkı Başvuru Yolları

Veri Sorumlusuna Başvuru: İlk adım olarak arama motoruna (Google, Yandex vb.) veya içeriği barındıran siteye "İçerik Kaldırma Formu" üzerinden başvuru yapılır.

Cevap Bekleme: Veri sorumlusu başvuruyu 30 gün içinde yanıtlamalıdır.

Şikayet:

Başvuru reddedilirse veya cevap verilmezse: Kişisel Verileri Koruma Kurumu'na (KVKK) şikayette bulunulabilir.

Alternatif Yol (İçerik kişilik haklarını ihlal ediyorsa): Sulh Ceza Hakimliği'ne başvurarak erişim engelleme talep edilebilir (5651 s. Kanun).

Yapay Zeka Çağında Unutulma Hakkı: "Machine Unlearning"

Sorun: ChatGPT, Gemini gibi Büyük Dil Modelleri (LLM) internetteki verilerle eğitilir. Bir veri internetten silinse bile, YZ modelinin "hafızasında" (eğitim setinde) kalabilir.

Kavram: "Machine Unlearning" (Makine Unutması): Yapay zekanın, belirli bir veriyi, modelin tamamını bozmadan unutmasını sağlama teknolojisi. Şu an teknik olarak çok zordur ama hukuki bir zorunluluk haline gelmektedir.

Soru: YZ benim hakkımda yanlış veya eski bir bilgi üretiyorsa, unutulma hakkı kapsamında bu "halüsinasyonun" düzeltilmesini isteyebilir miyim? (Cevap: Evet, GDPR ve KVKK kapsamında bu hak vardır ama uygulaması zordur.)